

Craffu ar Covid-19 a'i effaith ar blant a phobl ifanc o gefndiroedd difreintiedig

Crynodeb 2

Gorffennaf 2020

Mae'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg yn archwilio sut mae'r pandemig Covid-19 yn effeithio ar bob agwedd ar fywydau plant a phobl ifanc yng Nghymru. Mae'r Pwyllgor yn awyddus i glywed gan bawb sy'n gysylltiedig â rhoi cymorth i blant a phobl ifanc ar draws sectorau, gan gynnwys - ymhlith eraill - addysg, iechyd, gofal cymdeithasol a gwaith ieuenctid. Ym mis Ebrill 2020, lansiodd y Pwyllgor ymgynghoriad agored i geisio safbwyntiau a phrofiadau o effaith y pandemig. Mae fersiwn addas i blant o'r alwad am safbwyntiau ar gael hefyd.

Gyda hyn mewn golwg, roedd sicrhau bod lleisiau pobl ifanc o gefndiroedd difreintiedig yn rhan flaenllaw o'r gwaith craffu yn bwysig i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg. Er mwyn ategu hyn, mae'r tîm ymgysylltu â dinasyddion wedi canolbwyntio ar sut i ymgysylltu â

chynulleidfaoedd penodol y gellid ystyried eu bod yn dod o gefndiroedd difreintiedig. Mae'r crynodeb hwn yn cynnwys y prif ganfyddiadau hyd yma.

At hynny, trwy addasu'r dull cwestiynu a ddefnyddiwyd yn y brif alwad am safbwyntiau, crëwyd taflen waith bapur ar gyfer pobl ifanc a allai fod angen llwybr nad yw'n ddigidol i gymryd rhan yn yr ymgynghoriad. Dosbarthwyd y daflen hon gyda chefnogaeth sefydliadau partner a bydd y canfyddiadau yn cael eu cynnwys mewn crynodebau dilynol.

Dyma fydd y cyntaf o sawl crynodeb a fydd yn cael eu cyflwyno yn achlysurol trwy gydol yr ymgynghoriad. Bydd pob crynodeb yn cael ei rannu'n ddwy:

- Rhan 1 – Themâu sy'n berthnasol i bwnc cyfarfod y Pwyllgor yn ystod yr wythnos sydd i ddod
- Rhan 2 – Themâu cyffredinol sy'n codi o safbwyntiau plant a phobl ifanc y tu hwnt i bwnc y cyfarfod nesaf

Dewiswyd y themâu a'r dyfyniadau ar y sail eu bod yn themâu sy'n codi dro ar ôl tro ac yn berthnasol i'r sefyllfa bresennol. Lle bo'n bosibl ac yn briodol, mae gwybodaeth gyffredinol wedi'i chysylltu â'r dyfyniadau i roi cyd-destun i'r crynodeb hwn.

Rhan 1 – Themâu Addysg

Mae'r sylwadau a gasglwyd hyd yma gan bobl ifanc ynghylch cau ysgolion a'r effaith ar eu haddysg yn ystod pandemig y coronafeirws wedi bod yn gadarnhaol yn ogystal â negyddol. Canolbwyntiodd y themâu cyffredinol ar y canlynol: rhyngweithio cymdeithasol; mynediad at gymorth neu wybodaeth; addasu i ffordd newydd o ddysgu; a phryderon ynghylch dychwelyd i'r ysgol sy'n gysylltiedig ag iechyd.

Rhyngweithio cymdeithasol – Soniodd mwyafrif y bobl ifanc gymaint yr oedden nhw'n gweld eisiau ffrindiau, athrawon a rhai gwersi. Dywedodd nifer fawr o'r bobl ifanc hyn mai eu ffrindiau oedden nhw'n gweld eu heisiau fwyaf. Aeth rhai ymlaen i ddweud y gallen nhw reoli'r gwaith ysgol tra bod eraill yn sôn eu bod yn cael trafferth mewn amgylchedd dysgu newydd.

"Dwi'n gweld eisiau'r ysgol oherwydd dydw i ddim yn cael gweld fy ffrindiau mwyach. Mae'n anodd gwneud gwaith ysgol gartref ac rwy'n teimlo nad ydw i'n dysgu" - Person 13 oed o Ferthyr Tudful

"Dwi'n gweld eisiau fy ffrindiau yn fawr iawn. Dydw i ddim yn ei hoffi ond galla i wneud fy ngwaith." - Plentyn 8 oed o Ferthyr Tudful

"Dwi'n gweld eisiau bod gyda fy ffrindiau ac roedd cael gwaith ysgol trwy'r e-bost yn rhyfedd i ddechrau ond dwi wedi dod i arfer ag e nawr. Dwi'n pennu fy amserlen fy hun nawr felly mae hynny'n wahanol hefyd." - Person ifanc

"Dwi'n gweld eisiau cymysgu gyda fy ffrindiau a chymdeithasu y tu allan i'r ysgol. Dwi'n dal i allu cadw i fyny â'm gwaith ysgol ond weithiau gall y swm sy'n cyrraedd ar yr un pryd fod yn llethol. Weithiau gall fod yn anodd defnyddio'r gliniadur oherwydd dim ond un sydd gennym yn y tŷ ac mae dau berson angen defnyddio hwnnw." - Person 15 oed o Ferthyr Tudful

"Dwi'n gweld eisiau cael hwyl gyda fy ffrind oherwydd roedd gennym ni rywbeth i siarad amdano bob amser ond nawr does gennym ni ddim byd." - Person 11 oed o Ferthyr Tudful

"Dwi'n ei gweld yn chwith heb wersi fel yr Ysgol Goedwig a gwneud fy ngwobr Dug Caeredin. Alla i ddim gwneud y rhain nawr. Serch hynny, dwi ddim yn gweld eisiau Mathemateg na Gwyddoniaeth." - Person ifanc

"Dwi'n gwneud gwaith ysgol gartref ac rwy'n cael negeseuon e-bost rheolaidd gan fy athrawon pwnc. Rwy'n cwblhau gwaith ar gyfer pob pwnc. Mae fy rhieni gartref i'm helpu pan fydd angen help arnaf." - Person ifanc

"Y peth dwi'n i'n ei golli fwyaf am yr ysgol yw gweld ein hathrawon a'n ffrindiau. Mae'r ysgol ar-lein yn llawer mwy dryslyd i mi oherwydd dydi fy athro ddim yn gallu egluro pethau cystal â chynt... Gan fy mod i gartre, dwi wedi bod yn cael llai o help" - Person 11 oed o Ferthyr Tudful

"Yr hyn rwy'n ei golli fwyaf am yr ysgol yw bod yr esboniad roedd yr athrawon yn ei roi cyn y pandemig yn well na nawr. Dwi hefyd yn gweld eisiau fy ffrindiau, fy athrawon ac rydw i'n colli'r pynciau roedd yn rhaid i ni eu gwneud a bod her rhwng dosbarthiadau" - Person 11 oed o Gaerdydd

"Does gen i ddim llawer o ffrindiau gan fy mod i wedi symud i dŷ newydd pan ddechreuodd hyn i gyd. Rwy'n byw yng nghanol unman a does dim gwasanaeth na dim" - Person ifanc

Mynediad at gymorth neu wybodaeth – Dywedodd llawer o bobl ifanc eu bod yn cael y cymorth yr oedd ei angen arnyn nhw ond dywedodd rhai nad oedd y ddarpariaeth yr un fath â chyn y cyfyngiadau symud neu fod diffyg mynediad at wybodaeth yr oedd ei hangen arnyn nhw.

"Mae fy Mam, Dad, Mam-gu, Tad-cu a'r athrawon yn gwrando arna i. Dwi ddim wir eisiau gwybod beth sy'n digwydd ond mae Mam a Dad yn dweud y pethau pwysig wrtha i" - Person ifanc

"Mae bod gartref wedi bod yn straen mawr, methu â mynd allan, ynysu yn y tŷ, a methu â gwneud y gwaith ysgol oherwydd does gen i ddim mynediad at wefan yr ysgol. Cysylltodd yr ysgol â mi i ddweud eu bod yn mynd i ddod â'r gliniadur ers mis Mawrth, ond mae tri mis wedi mynd heibio ac maen nhw'n dal heb ddod ag ef, a hefyd dydyn nhw ddim yn ateb y negeseuon a hefyd dydy fy athro / athrawes ddim yn fy helpu gyda'r gwaith ysgol dwi wedi'i golli." – Plentyn 11 oed o Gaerdydd

"Mae pobl wedi ffonio Mami i gadarnhau bod gennym yr hyn sydd ei angen arnom. Rydyn ni'n cael llawer o hwyl yn dysgu." - Plentyn 2 oed o Ferthyr Tudful (wedi'i gwblhau gyda chymorth rhiant)

"Mewn un teulu, mae gan fam anawsterau dysgu a hefyd dau o'i thri phlentyn hynaf. Mae'r tri phlentyn i gyd mewn gwahanol ysgolion. Nid oedd gan y fam unrhyw syniad sut i gael gafael

ar y gwaith ysgol ar-lein, na'r plant chwaith. Roedd yr athro ysgol gynradd wedi dangos i'r fam ar ddiwrnod olaf yr ysgol sut i ddefnyddio ap. Ni allai'r fam wneud hyn ac roedd meddwl na allai gefnogi ei merch drwy'r cyfnod hwn yn achosi straen mawr iddi. Wrth siarad â'r athro yn gyntaf, allai hi ddim ddeall nad oedd teulu'n gallu lawrlwytho ap a chael mynediad i'r gwaith. Ar ôl i mi roi'r manylion iddi, fe ddechreuodd hi ddeall ac erbyn hyn mae'n anfon pecynnau gwaith ati yn rheolaidd ac yn siarad â'r fam yn rheolaidd. Nid wyf yn siŵr a fyddai hyn wedi digwydd pe na bai ganddi eiriolwr." - Aelod o staff sy'n gweithio gyda phobl ifanc

"Fedra i ddim gweld fy nghynghorydd mwyach, felly rwy'n siarad â'r ddynes arall hon dros y ffôn. Dydw i ddim yn hoffi gwneud hynny gan nad yr un fenyw yw ac rwy'n gofod siarad dros y ffôn. Mae Dad bob amser yno i mi os bydd angen sgwrs." - Person 13 oed o Ferthyr Tudful

"Rwy'n gwybod bod yna athrawon sy'n gallu helpu ac rwy'n cael help gan fy Ngweithwyr Cymorth Personol ar unrhyw adeg. Rwy'n credu nad yw pethau yr un peth nawr, serch hynny." - Person ifanc

"Mae pobl ifanc yn ffonio/tecstio'r Gweithwyr Cymorth ac yn gofyn iddyn nhw chwilio Google pan oedden nhw'n arfer gallu mynd i lyfrgelloedd neu ofyn i ffrindiau maen nhw'n eu gweld." - Gweithiwr proffesiynol gyda phobl ifanc

"Mae aros gartre yn ddiflas. Alla i ddim gwneud gwaith cartref achos all Mam ddim dod o hyd iddo ar y Chromebook" - Plentyn 7 oed o Gaerdydd

Addasu i ffordd newydd o ddysgu – Roedd sawl person ifanc yn cyfeirio at ddiffyg strwythur yn eu bywydau wrth iddyn nhw fethu â bod yn eu hamgylchedd dysgu reolaidd. Dangosodd rhai o'r sylwadau hyn effaith negyddol ar eu lefelau cymhelliant ond dywedodd eraill ei bod yn help iddyn nhw roi cynnig ar ffyrdd newydd o ddysgu.

"Dydw i ddim yn mynd i ysgol ond rwy'n mynd i ddarpariaeth arbennig gyda grŵp bach. Mae hyn i gyd yn frwydr fawr i mi. Does gen i ddim trefn nawr. Rwy gartref yn fy ystafell wely y rhan fwyaf o'r amser. Bron y cyfan rwy'n ei wneud yw cysgu. Rydw i wedi mynd yn ddiog iawn." - Person ifanc

"Roedd un person ifanc (15 oed) hefyd eisiau i mi ddweud ei fod yn falch o'r cyfyngiadau symud gan fod ei deulu'n ddiogel, mae ganddyn nhw fwy o amser felly mae'n dysgu coginio pryddau bwyd a phobi pan fyddai fel arfer allan gyda'i ffrindiau" - Aelod o staff yn gweithio gyda phobl ifanc

"Mae bod gartref yn llawer haws oherwydd does dim rhaid imi orffen y gwaith mewn awr a galla i fynd yn ôl ato yn nes ymlaen." - Person 11 oed o Ferthyr Tudful

Pryderon ynghylch dychwelyd i'r ysgol sy'n gysylltiedig ag iechyd - Cafwyd nifer fach o sylwadau gan bobl ifanc yn tynnu sylw at eu pryderon ynghylch dychwelyd i ysgolion lle roedd ganddyn nhw, neu aelod o'r teulu, broblem iechyd.

"Rwy'n bryderus ynglŷn â mynd yn ôl i'r ysgol gan fy mod yn byw gyda fy mam-gu oedrannus a dydw i ddim am ddod â'r feirws i'r tŷ. Dim ond am dro bach yn y car rydyn ni'n mynd allan gan fy mod yn awtistig ac mae hyn yn ffordd o fy nhawelu." - Person 15 oed o Ferthyr Tudful

"Cyn hyn, doeddwn i ddim mwynhau mynd i'r ysgol rhyw lawer, roedd yn straen enfawr arna i ac roeddwn i wedi gobeithio y byddai'n cael ei ganslo i ddechrau oherwydd bod fy chwaer yn agored i niwed. Y diwrnod y gadewais yr ysgol roedd yr athrawon yn wych. Fe wnaethant yn siŵr fy mod yn casglu fy holl lyfrau, rhoi dogfennau a phapurau imi weithio gartref a helpu i sicrhau bod gennyf popeth roeddwn ei angen. Ond pan ddywedon nhw am y graddau a ragwelwyd roeddwn yn siomedig na chefais gyfle i sefyll fy arholiadau." - Plentyn sy'n geisiwr lloches

Sylwch, yn ychwanegol at y crynodeb hwn, amlygwyd amrywiaeth o themâu addysg yng Nghrynodeb 1 gan gynnwys; diffyg darpariaeth ddigidol; mynediad at fwyd (gan gynnwys prydau ysgol am ddim); a materion ymlyniad o ganlyniad i ryngweithio cymdeithasol cyfyngedig.

Rhan 2 – Canfyddiadau allweddol ychwanegol

Llesiant - Pan ofynnwyd i bobl ifanc sut roedden nhw'n teimlo a gyda phwy y gallen nhw siarad am eu teimladau, roedd ystod o ymatebion gan gynnwys datganiadau am gael eu gorlethu a'u dychryn, neu i'r gwrthwyneb, eu yn bod ddigynnwrf neu'n ddigyffro. Dywedodd y mwyafrif fod ganddyn nhw rywun y gallent siarad â nhw.

"Rwy'n ceisio peidio â meddwl gormod am yr hyn sy'n digwydd. Dwi ddim yn deall popeth mewn gwirionedd." - Person ifanc

"Dydw i ddim yn poeni y bydd neb yr wyf yn ei adnabod yn cael y feirws ond mae arnaf ofn y bydd hyn yn effeithio arnon ni'n ariannol a'r effaith y bydd yn ei chael ar ein hiechyd meddwl. Rwy'n siarad â fy nhad am fy nheimpladau." - Person 13 oed o Ferthyr Tudful

"Rwyf wedi colli cysylltiad â ffrindiau oherwydd ni allaf eu gweld mwyach, rwy'n teimlo'n unig iawn y rhan fwyaf o'r amser hefyd. Bellach mae fy Mam yn cael ffitiau bob dydd oherwydd straen." - Person 13 oed o Ferthyr Tudful

"Rwy'n teimlo'n ddigynnwrf nawr. Rwy'n siarad â Dad am fy nheimpladau." - Person 13 oed o Ferthyr Tudful

"Rydyn ni'n mynd am dro ar hyd gwahanol lwybrau. Rwy'n mwynhau rhedeg a neidio. Rwy'n hapus." - Plentyn 2 oed o Ferthyr Tudful (wedi'i gwblhau gyda chymorth rhiant)

"Mae Mam a Dad yn gwrando arna i, maen nhw'n gwneud eu gorau." - Plentyn 7 oed o Gaerdydd

"Rwy'n teimlo'n bryderus iawn ar hyn o bryd oherwydd nid wyf yn siŵr a fydd popeth fel yr oedd o'r blaen yn y DU ar ôl y pandemig. Mae llawer o bobl wedi marw o'r coronafeirws ac mae arna i ofn bod pawb yn y byd yn mynd i farw gan fod Covid yn dod yn ei ôl mewn rhai gwledydd eraill." - Plentyn 11 oed o Gaerdydd

"Rwy'n credu bod pawb yn cadw mewn cysylltiad â phawb, felly does neb yn teimlo ar eu pennau eu hunain, ac rwy'n credu ei bod yn dda gweld bod mwyafrif y cyhoedd yn dilyn y rheolau o ran y cyfyngiadau." - Person 17 oed yn byw gyda gofalwyr maeth

"Rwy'n drist gan na alla i fynd allan fel arfer. Alla i ddim mynd i'r parciau na'r traeth. Mae ofn arna i ac rwy'n poeni nad yw'r feirws yma yn mynd i ddod i ben." - Plentyn 7 oed o Gaerdydd

"Rwy'n teimlo'n ddigynnwrf oherwydd does dim cymaint o bwysau. Dydw i ddim yn siarad â neb. Bydda i'n dod o hyd i le tawel ym myd natur neu gartref ac yn meddwl. Rwy'n gwneud ychydig o ymarfer corff fel cerdded a phêl-rwyd ac rydw i'n mynd allan ychydig." - Plentyn 11 oed o Ferthyr Tudful